

stari praznično oblečeni, okoli devete ure shajati; vsak par, kamor je povabljen. Koj potem pričnejo zajterkovati; za zajterk se postavi na mizo juha, meso, peršut itd. Ob pravem času po zajterku se napravi novic s svojimi svatmi, katerim ta dan le „starašina“ zaukazuje, po „novico“ (tako pravimo pri nas nevesti) večidel brez godcov; le drug in še kak mladeneč s samokresom.

Bližajo se nevestinemu domu, streljajo in vriskajo neprenehoma, ko so popred le poredkoma, zdaj ta zdaj uni, streljali in vriskali. Al — dvoriščine vrata najdejo zaperte. Starašina nevestni slišati tak hrup, skoči na dvorišče in začne popraševati: kaj tako vriskanje, tako streljanje pomeni? Starašina novicov mu odgovori, da so tico, ktera ima posebno znamenje na glavi, ranili, in da se je v to hišo skrila, ter ga prosi, naj je iskati gré. Tù se vname hudo in ostro besedovanje in prepiranje, in koj starašina neveste za popotni list pobara, in kakošni da so ljudje. Starašina novicov poda list. Starašina nevestni, list prebravši, jih pustí na dvorišče in gré v sobo, kjer so nevestini svatje skriti. Nar popred kako staro babelo, kuharico, al kako drugo ošemeno žensko pripelje in praša in praša: „je li ta?“ Oni mu odgovorijo: „Tudi to vzamemo sicer za ljubo in za dobro, pa prava ta ni“. Potem ko je starašina že vse razkazal, staro in mlado, lepo in gerdo, pokaže tudi tovaršico (družico). Ta je novici skorej podobna, le da nevestnega znamenja nima. Starašina pa, rekši, da je že vse preiskal, pa nič družega našel ni, noče več iskati. Kolikor bolj se uni ustavlja, toliko bolj ženinov starašina prosi, in vsi svatje začno prositi, dokler terdovratnega moža ne omečijo, da jim še enkrat, pa zadnjikrat iskati obljubi. Z glavo kimaje gre in pripelje vendar novico. „Ta je prava! ta je prava! oče starašina! zdaj ste modri!“ — vsi zaženejo z enim glasom. Nevestni oče — „véliki oče“ imenovan — prinese hipoma kozarec vina, pozdravlja množico svatov, jim po versti napivaje. V tem se tri družice prikažejo: prva vsakega ženinovega svaka za roko poljubi rekoč: „dobro zdravlje!“ — druga daruje pisano ruto in pušljce, tretja nabira darove rekoč: „dajte kaj nevesti, da si kupi ruto.

Dolgo pa vendar se ne smejo muditi, ker je ura enajsta, ki ravno k poroki vabi.

Po poroki se podajo ženin in nevesta in vsi svatje skupej v hišo nevestnih starišev, in koj potem starašini velijo svatom h kosilu, odločivši vsakemu svatu njega sedež. V nevestini hiši so prvi sedeži za svate ženina. V tem se nosijo jedila na mizo. Navadne jedila so: juha (župa), lezánji ali biguli, rajž, kuhana govedina in kuretina, peršuti kuhani, pečenje telečje, štruklji in na zadnje „presenec“ (gubana). Po vsaki jedi se pije in vojvodom napija. Poleg tega se napiva tudi na slavo božjo. Sred obedi prepevajo snahe in dekleta, drugi streljajo, vriskajo itd. v tem, ko nevesta žalostno pri svoji mamiki joka in stoka.

Al večer se bliža, „ohcet“ je le en dan, in napravljajo se na odhod — nevesto novico na dom peljati. Starašina ženinov, zahvalivši vélikega očeta in mater, naznanja sedaj, da mu je prepovedano od njegovega vélikega očeta, da ne smé noči čakati, ker „se ne spodobi neveste ponoči pripeljati, sicer bi ne vedla kje da je“.

Pri odhodu neveste od svojih starišev podá ona de-verju pisano ruto, in dever pelje na pisani ruti (večidel svilnati) nevesto na nje prihodnji dom h novicu. Novic pa daruje nevestini materi, svoji tašči, tolar ali nar manj goldinar. Ko se svatje približajo ženinovi hiši, pošlje skrivši starašina glasonoša, da odnese pozdrav od njega in vsih svatov v ženinovo hišo velikemu očetu in materi, ter mu napoveda, da se svatje bližajo veseli in novico peljajo. Ženinovi stariši ga zahvalijo za pozdrav, mu velijo se vsesti in mu nudijo zdravico. „Vélika mati“ pa nalije majoliko (tako pravimo posodi za vino), da se nevesti napiva.

Ko so svatje pred dvoriščinimi vratmi, vriskajo in stre-

ljajo, da je kaj — al hišne vrata so zaperte. Tù se začne hud prepir, starašina vodi eno in drugo k materi, dokler na zadnje pritira novico. Ženinova mati jo vpraša: „Draga mi nevesta! kaj dobrega si nam prinesla?“ „Mir božji!“ — velí nevesta. Vélika mati, ktera že z vinom napoljeno majoliko v rokah derží, jo ponudi nevesti rekoč: „Dobro zdravlje!“ Nevesta prime čutaro vina, pije in spustí noter nar manj tolar ali goldinar. Svatje bi tudi radi iz te majolike pili, al mati ne dovoli, ker vé, da je tolar noter. Potem ji podajo iz rodbine kako možko dete, ki ga v naročje vzame in poljubi, darovaje mu ruto, hleb belega kruha in kak dnar. Dečko zovejo „pokolenčič“. Nevesto peljajo potem v čumnato, prihodnjo spavnico. Svatje se pa koj vsedejo za mizo, kjer je komu mesto, počnejo piti, in pripovedujejo domačim, kako so jih pri nevestinih lepo dočakovali itd. Potem zaukaže starašina se k večerji vsesti. Navadne jedila so večidel pečenje in salata, štruklji, kuhani in pečeni, presenec itd. Sred obedi popevajo. Nazadnje pa pritava kuharica z razbito posodo ter prosi, ker jo je po nesreči pri kuhi razbila, za odškodnino. Vsak svat ji kaj daruje.

Po ti večerji in doveršenih molitvah — ko se že zori — se poslové in vsakdo gré na svoj dom.

Ogled po svetu.

Kmetiški stan na Rusovskem.

Spisal E. Dupré de St. Maure, prevodil J. Z—č. *).

Živel sem nekaj časa na grajšinah rusovskega plemenitnika, ki so bile sto verst deleč od Petrograda. Dan po mojem dohodu bila je nedelja. Potem ko smo v domači kapelici pri maši bili, smo se odpravili v bližnjo vas na sprehod. Pot do tje je skozi lipov drevored ob bregu neke vode peljala. Pridši v vas, smo obiskali več stanovanj, ki so bile viditi prijetne in čedne, in kmetje so pozdravljali svojega gospoda s serčnim spoštovanjem. Njih odkritoserčni obrazi niso kazali ne naj manjše boječnosti, in vidilo se jim je sploh, da so zadovoljni in srečni.

Žene so bile v nedeljskih oblekah, in marsiktera izmed njih je prav nališpana bila. „Vidite“ — pravi gospod *** k meni — „moji kmetje ne kažejo ubožtva v opravi. Sicer so nas popisovali že mnogi nezanesljivi popotniki, da smo trinogi, ki svoje pravice po krivičnem rabimo v ožemanje svojih podložnikov; pa večí del tí toživci niso ne samí tega opazovali ne s svojimi očmi vidili. Naše šege in navade se ne dajo pozvedovati po velicah cestah ali pa samo v velikih mestih; pa vendar take tiskane obrekovanja vedno veliko pripomorejo k lahkovernosti bravcev“. Nadaljevanje teh premišljevanj so ustavili trije starčiki s sreberno-belimi bradami, ki so nam prišli naproti in nas spoštovaje pozdravili. Čudil sem se nad pristojnostjo, in moj spremljevalec mi je rekel, da so to možje občnega (soseskinega ali srenjskega) svetovavstva, ki grejo ravno v zbor.

„Starost (starašina) ima v zboru prvi sedež in je ob enem tudi glavar čez vás. Njegova pravičnost in previdnost mu zagotavlja prigrasje vsih mojih kmetov. Mi imamo sicer pravico volitev tacega starosta ovreči, pa le redko jo rabimo, ker se vedno le naj boljši zmed prebivavcov za starosta volijo. Čeravno sem jez posestnik vasí, ima vendar ta starost več govoriti v njej, kakor jez. Ker mene skoro nikoli tukaj ni, sem starostu izročil braniti moje pravice, in nikoli mi zaupanja v napak ne oberne. Potem ko skliče nektere izmed naj starejih mož iz vasí k sebi, predseduje vsako nedeljo občinskemu zboru, ki je zbran v srenjski hiši. Njegova naloga je poravnati razpertije in jih varovati pravdanja; naznanjevati vsaki družini kraj déla in

*) Našel sem ta spis — „ulomek Dupré-ove potve po Rusii“ — v Dobrovsky-ga „Slavinu“ in njega resnico že to poterjuje, da ga je Dobrovsky v svoje delo vzel, ki je tudi sam po Rusii potoval, kar bi sicer gotovo ne bil storil, ako bi bil on iz druge strani rusovskega kmeta spoznal. Pis.

kako imajo delati čez teden; on odločuje prepeljavo in prodajo pridelkov na terjih; odbira novince, kolikor jih vlada tirja za armado itd. V sosebno važnih zadevah se tudi na posvetovanje vabi pop (duhovnik). Vse, kar se je sklenilo, zapiše pisar v bukve in nadzornik se podpiše“.

„V velikih vaséh, kakor je ta naša tukaj, so zdeljeni še tudi drugi vradi med starostmi iz vasí, ki morajo na pravico paziti. Vsaka stotna hiša ima svojega stotnika („sotski“) in vsaka deseta svojega desetnika (desjatski“). Ta poslednji naznanja stotniku, kar se je zgodilo, ta pa pové to starostu, kateri s svojimi odborniki („wyborny“), ki jih tudi kmetje volijo, razsodbe sklepa. Da bi ti kmetiški porotniki kakošno krivico komu storili, se pač skorej nikdar ne sliši; tako zvesto vodi njih razsodke le dobri namen in vest za pravico“.

„Okrajni glavar (izpravnik) nima pravice se mešati v zadeve srenjskega svetovavstva, ki ima pred očmi le blagor vasí in prisednikov. Izpravnik rabi svojo oblast samo v pregreških zoper občne deržavne postave; drugekrat je pa veljavnost storostova zadosti, da se policijni red v vasi obderži“.

Kadar kmet zbolí, se oskerbljuje z vsim na naše stroške, in njegovi ženi in otrokom se ni bati, da bi pomanjkanja terpel; srenjski svetovavec zmanjšuje delež pri delu, ki je spadalo na to rodbino in skerbí za nje živež. Ob času rekrutbe vedno tiste mladenče voli, ki so znani kot naj bolj nesposajeni in so tedaj pripravniši za vojaški stan, kakor za mirno obdelavanje polja. Mnogokrat je ta potreba, ki se je toliko bojé, zares sreča za vás, da se tako svojih nesposajencov znebi“.

„Pri vsi spravnosti, ki se navadno med našimi vaščani nahaja, vendar kedaj resnobno razpertje vstane; pa kje ga pač ni? Takrat vidimo mnogokrat prav iz daljnih krajev poslance starostov v glavno mesto hiteti, da prosijo, naj bi se premenil ali pa popolnoma overgel napačni ukaz nadzornikov, ki včasih svojo moč preveč stegnejo in po krivičnem rabijo. Hotel bi, da bi priča bili tega in bi slišali na svoje ušesa krepke govore teh ljudi, katerih ugovori se skorej ne dajo ovreči; tako dobro umejo pravico in znajo pridobiti si serca s svojo zgovornostjo“.

Novičar iz raznih krajev.

Naj višja c. k. sodnija je razsodila, da vsaka servitutna pravica, ako hoče stvarno pravico (dingliches Recht) zadobiti, se mora v zemljišne (gruntne) bukve tam vpisati (vtabulirati), kjer leži tisto posestvo, ki je obloženo s to služnostjo (servitutom). — Zavolj podpisov pohiševanjskih listov (Hausirpass) je bil te dni sledeči vikši ukaz na znanje dan: „Vsak pohiševavec (Hausirer), če v kak ptuj kraj pride ali kupčevaje ali le skozi gredé, ima dolžnost svoj pohiševanjski list podpisati dati, ako je v tistem kraju, naj je mesto, terg ali vas, kakošna cesarska policijska ali politična gosposka; če pa pride v kako mesto ali vas, kjer ni take gosposke, ga ima županu podpisati dati, le v vaséh mu ni tega treba. — Srečkanje (Verlosung) izdanih obligacij zemljišne odvéze se bo v spodnji in zgornji Austrii, na Českem, Marskem, Šlezkem, Tiroljskem, Štajarskem, Koroškem, Krajskem, Salcburškem, Istrijskem, Goriškem in Teržaškem 30. dan aprila tega leta začelo; kako se bo za srečkanje določena gotovina ustanovila, bojo na drobno povedali posebni razglasi v vsaki deželi. — C. k. ministerstvo bogočastja in nauka je po nabéri c. k. vodstva administrativne statistike zvedilo, da po poslednjem številu prebivavcev našega cesarstva je v vsem cesarstvu 3 milijone 450.000 protestantov helvetiške in augsburške vére, da tedaj na 10.000 duš našega cesarstva se šteje 920 protestantov, in sicer 577 helvetiške, 343 pa augsburške vére; naj več nekatoličanov za temi je nezedinjenih Gerkov, in sicer 3 milijone in 162.000;

za temi pa unitarjev, katerih vsih skupaj je čez 50.000; — v vsem skupaj je v našem cesarstvu blizo šesti del nekatoličanov. — Naj važniša novica poslednjih dní za vés svet je, da je rusovska vlada res pripravljena obravnave za mirno spravo začeti na podlagi vseh tistih predlogov, ki jih je avstrijska vlada po porazumljeni z angležko in francozko v Petrograd poslala. Po tem takem se bojo obravnave, ki imajo na ti podlagi vsemu svetu zaželjeni mir ustanoviti, iznova začele, in čeravno pogajanje za mirno spravo še ni dogotovljeni mir, je to vendar že važna stopnja do mirú, katero je po neprenehnem prizadevanji dosegla avstrijska vlada. Pervo bo, kar se bo sedaj zgodilo, da se bo na vseh stranéh vojska ustavila in obravnava za mir začela; kje pa se bo snidel ta zbor, ali na Dunaji ali v Parizu ali kje drugod, še ni znano; naj bolj se govori od Pariza. Gotovo pa je to, da tako veliko važnega zbora ni bilo kmali, kakor bo ta, in da vés svet bo dan na dan obračal svoj pozor na tisto mesto, kjer ima zacvesti oljika mirú. — Iz Varšave se sliši, da bolezen kneza Paskievič-a, deželnega poglavarja v Varšavi, je čedalje huja, in da v sedanjih težavnih okoljšinah je mogla poglavitna skerb cara Aleksandra biti namestnika mu izvoliti ali začasnega, če bi Paskievič se spet okreval, ali stanovitnega, če bi utegnil umreti; izvoljen je nek na to mesto knez Goršakov, sedanji vojskovodja v Krimu, na tega mesto pageneral Lüders. — Unidan je „Moniteur“, časnik francozke vlade zlo pokaral ondašnji senat in mu očital, da ne spolnuje svoje dolžnosti, ker od njega je pričakovati, da namestuje marsiktero potrebno novo napravo itd. Časnikarji so si zlo glavo ubijali: zakaj to nenadno očitovanje? Sedaj se iz Pariza sliši, da v kratkem se pričakujejo sledeče nove vredbe: 1) sališka postava se ima odpraviti; 2) ako bi utegnil cesar umreti, gré cesarici udovi 1 milijon frankov letnih dohodkov in stanovanje v Elyzeji, 3) cesarica ima biti oskerbnica vladarstva za čas maloletnosti prihodnjega cesarja; 4) za namestno vladarstvo se ima izvoliti poseben zbor. — Strašen izgled, kako človeka zamore igra zapeljati, smo brali te dni iz Francozkega; nek mlad človek v Kalvisonu, kateremu oče in mati nista hotla več dnarja dajati za igro, je ustrelil očeta in mater, potem pa sam sebe!

Popravek.

Po naukazu vis. c. k. deželnega poglavarstva od 12. t. m., št. 334 imamo zastran treh novih sejmov pri sv. Mohorji sledeče na znanje dati:

„Novice“ so v 99. listu lanskega leta pod nadpisom „Pogovori vredništva“ v „pratiko“ vzete tri sejme pri podružnici sv. Mohorja tako razložile, kakor da bi ta podružnica sv. Mohorja v moravški fari in kantonu podberškem na Gorenskem bila. To pa ni tako. Ta sv. Mohor, kjer so omenjeni novi sejmi dovoljeni, je podružnica v Št. križki fari v trebenškem kantonu na Dolenskem. Soseska moravska trebenškega kantona je po ukazu c. k. kupčijskega ministerstva od 16. julija 1849, št. 5451, dovoljenje prejela za 3 sejme pri podružnici sv. Mohorja, ktera spada v moravško sosesko. Ker je tudi odrajtala takso za to dovoljenje in je dotična gosposka poterdila določeno staničnino, ni tedaj nobenega postavnega zadržka za omenjene sejme“.

Stan kursa na Dunaji 21. januarija 1856.

5 ⁰ / ₁₀₀	78 ² / ₈	fl.	Esterhaz. srečke po 40 fl.	68 fl.
Obbligacije	4 ¹ / ₂ "	68 ¹ / ₂ "	Windišgrac. " "	20 " 24 "
deržavnega	4 "	61 ¹ / ₈ "	Waldstein. " "	20 " 24 "
dolga	3 "	47 "	Keglevičeve " "	10 " 10 ³ / ₄ "
	2 ¹ / ₂ "	38 ¹ / ₂ "	Cesarski cekini.	5 fl. 7 "
Oblig. 5 ⁰ / ₁₀₀ od leta 1851	B 84	"	Napoleonodor (20 frankov)	8 fl. 32 "
Oblig. zemljiš. odkupa 5 ⁰ / ₁₀₀	71 ¹ / ₂ "	"	Suverendor	14 fl. 50 "
Zajem od leta 1834	330 "	"	Ruski imperial	8 fl. 45 "
" " 1839	129 ³ / ₄ "	"	Pruski Fridrihsdor	8 fl. 57 "
" z loterijo od leta 1854	99 ⁷ / ₈ "	"	Angležki suverendor	10 fl. 50 "
" narodni od leta 1854	81 "	"	Nadavk (agio) srebra:	
			na 100 fl.	9 ¹ / ₂ fl.

Tako bi troje istrijskih božanstev razložili, in ostane še nam božici *Blaudia* in *Venus Ireea*. Zna biti, da tudi do teh sčasoma ključ najdemo. (Konec sledí.)

Ogled po svetu.

Kmetiški stan na Rusovskem.

(Dalje.)

Pri oskerbovanji posestev — govori naš gospod dalje — se ravnajo različno. Ker bi se bil jez rad prodajanja svojih pridelkov znebil, sem ponudil svojim kmetom, naj bi proti odločenemu znesku, ki bi se po žetvi plačeval, oni to na se vzeli. Ponudba jim je bila vseč in podvergli so se ji prostovoljno brez vsega prigovarjanja. Vsled natančnijih določb morajo za setev, žetev, prodajo, za živino, gospodarstvo po gojzdi, za hišne poprave in živež svoje družine itd. sami skerbeti, in so tako rekoč najemniki.

Hudo je za duha in za serce, da so v Evropi še sužnji kristijani; pa narod na Rusovskem se le počasi daje premembam upogovati in prav previdno se mora v tej zadevi ravnati. Pod rajnim cesarjem Nikolajem je bilo na milijone oproščenih kristijanov, znabiti da bo novi car Aleksander, ki je neizrečeno dobrega serca, sužtvo odpravil, kjer se bo dalo, in Rusii v tem svobodo dal.

Čudno je sicer, pa bi vendar lahko res bilo, da bi prostost hipoma podeljena, več protivnikov med samimi kmeti našla kakor med plemstvom. To misel, ki se na prvi pogled napačna ali saj presiljena vidi, poterjuje skušnija in množica izgledov, da so se kmetje naravnost ustavili ponujer in oproščenju. Cele vasí so se zoper postavile temu in so s strahom mislile na prihodnost, ko ne bodo več imele gospodarstva za varhe. „Koga bomo počeli sami v slabih letih?“ so se enoglasno kmetje popraševali. „Kedar nas bo lakota napadala, kdo nam bo dajal jesti? Odkod bomo dobivali les, si hiše postavljati in se greti? Čmu nam bo prostost, ki nam bo vse to vzela?“ Ptujec, ki bi bil trume taci, milost prosečih kmetov vidil, bi bil začuden slišal, da ta milost, za katero so prosili, je bila prošnja: naj bi se obdržalo sužtvo!

Jasno nam resnico tega dokazuje Napoleonov poziv na rusovske kmete leta 1812. Obetal jim je svobodo in lastnine, obetal, da bodo sami svoji gospodje, in vse je poskusil, kar mu je zapovedovalo njegovo žalostno stanje v sredi rusovskega naroda, čigar pomoči mu je na vsako vižo treba bilo. Pa Rusi — so ostali gluhi. Ljubezen do domovine ni pripustila nobenega družega čutja v teh prostih ljudeh na dan. Darove so zaničevali ptujčeve, in domovinska in moljenega cara reč se ni imela bati nikjer izdajstva. Ako je padel kak kmet v francozke roke in je z bajonetom na persih bil prisiljen, jim kazati pot, gotovo ni peljal sovražnika tje, kjer so bili njegovi rojaki, in je raje smert storil, kakor da bi bil izdajavec.

Ko je bila rusovska zemlja oproštena sovražnikov, in je vsak zopet zamogel iti na svoj dom — če se smejo zapuščene pogorišča tako imenovati — bi bil kdo vendar le misliti utegniti, da bi bile na široko znešeni glasovi prostosti v sercih naroda se ukoreninili in da bodo potem nepokoji sledili; pa pokazal se ni tudi ne naj manji sled tega, čeravno je bila priložnost ugodna, ko je vsa armada za begočim sovražnikom v ptuje kraje hitela.

Vlada je mnogokrat prisiljena bila, od kmetov terjati dovoljenje, da so se dali sužinstva oprostiti. Zakaj da niso marali za to? ni težko razsoditi. Na družih krajih sem že rekel, da dobrodušnost in človekoljubje ste vraščene v rusovski narod. Te prevladajoče lastnosti, da se vjemajo gospodujoči in podložni med seboj; lepo ravnanje, radodarnost, očetovska skerb od ene, pokorščina, pohlevnost, zadovoljnost od druge strani, so očiten dokaz: od kod terdno družbinsko stanje in notranji mir shaja, ki ga vživa država, ktere vlada je toliko nasproti duhu sedanjega časa.

Ker smo prej omenili zadovoljnosti, ki jo vidimo, večidel med kmeti, ne bo ravno napak tukaj tudi govoriti od podpór, na ktere se ta zadovoljnost opira.

Rusovski kmet ima manj skerbí in se ima manj bati revšine, kakor marsikteri drugi; rekli bi, prihodnost mu ne straši serca. Gospod, čigar je zemlja, mora sam skerbeti za živež tistim, ki mu polje obdelujejo; če bi ga tudi človekoljubje ne priganjalo k ohranjenju kmeta, bi ga že samopridnost naganjala k temu.

Kadar po kaki uimi letina spodletí, se kmet nima bati zime, ker mu njegov gospod oskerbuje potrebe. Ni samo dovolj, da nič od kmetov prihodkov ne dobí, temveč pošlje še po pet in dvajset, trideset in petdeset tisuč rubljev, kolikor je glav, svojim oskerbnikom, da vaščanom dovolj živeža preskerbé. Ta potreba je nastala v Rusii takrat, ko sem tamkej bil. Vsi posestniki po nekterih okrajnah so več ali manj darovali, in poznam jih, ki so potrebne dnarje na velike obresti na pósodo vzeli, da so spolnili svojo dolžnost, ki se ni dala odlašati. Ako zbolí kmet, mu ne prizadevajo stroškov ne zdravnik, ne zdravila; vsa postrežba se mu zastonj daje. Navadno pa ozdravlja parotoplica bolezní. Vsaka vas ima naj manj vsaj eno tako parotoplico.

Poljske dela so na Rusovskem navadno veliko lože, kakor v marsikterih družih krajih. Rusovska zemlja se ne ustavlja plugu in večidel skorej v nobeni okrajni ne potrebuje gnoja, ker ga sneg, ki šest mescov na nji leží, nadomestuje. K temu pride še mnogokrat več rok, kakor jih je treba, in nihče se ne prenapné. Nikjer ni viditi, da bi žene težke dela opravljale, ali da bi celó mladina svoje prezgodnje moči preveč napenjati mogla.

Rusovski kmet ne pozna ne skoposti ne lakomnosti. Ako si kadaj kaj shrani, si hrani le preskerbi voljo. Kazali so mi na terjih take kmete, ki so po storjeni prodaji nekaj svetlih srebernikov v vogel svojih robcev zavijali rekoč: „To bo za slabe dni“. Večkrat se tak dnar zakoplje in se potem tudi pogostoma zgubi.

Kadar na Francozkem poljedelci maličajo, so navadno okoli studenca zbrani, ker voda je večidel njih edina pijača. Skorej bi se reči moglo: nimajo toliko previdnosti, da bi si zamogli narejati nekoliko cenejo pijačo kakor je vino, pa vendar močnejšo od vode, ki je po napetem delu vedno škodljiva. Tu bi se pač po pravici reči smelo: kolikor več stori natora za nas, toliko manj storimo mi za njo. Rusi so v tej zadevi veliko bolj pametni, kakor so francozki kmetje, in noben Rus bi ne bil zadovoljen s tako pičlo hrano. Z jako malimi stroški si pripravljajo pijače, na pr., kvas, med itd., in umejo vsakojake jagode v to porabiti, zraven pa tudi pijači ravno tolikanj dober vkus, kot prijetno barvo dajati. Zdravje, moč in veselost po Rusii cvetè.

Ko francozki kmetje s tremi ali štirimi konji vpreženi voz, večkrat po hribjih potih, ki se v tolikanj revnem stanu znajdejo, naprej tiščé, da delajo sramoto naši tolikanj češčeni omikanosti, pelje s samcem Rus svoj mali, na štirih kolesih tekoči voz, ki ga ni nikoli živini čez moč naložil, zložno po poljskih potih, ktere so našemu veku deleč naprej. — Le redko srečuješ kmeta peš iti. Vsak ima svojo prevozko (furverk) za poletje in čez zimo. Njegovo živinče velja 50 do 70 rubljev, in da ga preživí in zraven njega svoje krave in drugo domačo živino, ga čisto malo staja, ker spašnikov je obilo po posestvih gospodovih. Je voz naložen, se usede voznik na konja; ako ni naložen, se uleže, kakor je dolg in širok na voz, da ga njegova živinica k dobro znani domači hišici pripelja.

Žganje pomore k pijanosti, k tej naj večji tolažbi revnih dežel, ki je povsod dober kup. Za 15 kopejk se ga Rus nacuza, da se v tretjih nebesih misli. Boljši kup ob pamet priti, je skorej nemogoče. (Dalje sledí.)

kovaškega in 6000 centov litéga železa. Koliko železa gré pa še v orjaške hlapone, vodnjake, vozove itd.! Kdor pogleda na zemljevid in vidi velikansko železno mrežo prepreženo čez Europo in velik del Amerike, bo lahko presodil, da sila veliko železa ima to obširno omrežje v sebi in na sebi.

Tudi neusmiljena vojska orožuje in bojuje se s terdim železom, ter potrebuje veliko te kovine za razno vojno tvorivo.

Nasproti je pa tudi v ozdravljenju mnogih bolezin vstvarila blagodar na narava imenitno železo. Iz tamnega naročja zemlje kipé namreč po mnogih krajinah obilni zdravilni studenci, ki peljejo železne drobce seboj; iz teh blagovitih vrelcov pijejo mnogi bolniki: blede device in oslabljeni mladenči; pa lej! v blede lica devojk vliva se lepa rudečina, in v medle ude mladenča povračuje se nova jednoklena jakost.

Blagor ti, dar božji, dobrotno železo! Ti si vredno, da te slavijo vsi narodi; kajti več koristiš ti človeškemu rodu kakor drago pa mamljivo zlato. Sloviš pa ti, hasnovito železo, posebno v prijetnih opravilih mirú: ko se bliščiš na kmetovem plugu, ki terdo zemljo rahljá in jo rodovitnejo napravlja, ali na kosah in serpovih, kadar se sučejo na travnikih ali v zernopolnem klasovji!

Blagor ti, koristno železo! Vse umetnije, ktere lepšajo naše življenje, hvalijo in slavijo tebe kot najimenitnejši plod domačih gorá. Praksitel in Kanova nista srebernega ali zatega dleta rabila, ko sta iz terdega marmeljna diha-joče podobe dletila, ampak upotrebovala sta železno orodje za izdelovanje neumerjočih umotvorov svojih. Ne mogle bi se ne krasne poslopja, ne kraljevi gradovi, ne veličanski hramovi za božje častje dvigati v stermeče podnebe, ko bi tebe ne bilo, mnogo porablivo železo! Kaj pa, ko velike ladije jadrajo po vihnem morji in tamni oblaki pokrivajo sinje nebó — kdo kaže samotnemu mornarju pravo pot po nezmerni morski puščavi? Ti si, majhna železna igla, ktera ga viža na brezpotni ogromni planjavi; ti si v vihnih nočéh mu edini pomogljelj, ki mu razodeva, na kateri krajini svetá da je, in ktere zvezde se nad njim lesketajo na nebeškem oboku.

Blagor ti in dika tedaj, imenitno železo! Prepevali pa slavili so tebe že pesniki starodavnega veka; dandanašnji pak oznanujejo slavo tvojo nebrojne koristne mašine in umetne naredbe, najglasneje pak in neprenehoma noč in dan razlegajo slavo tvojo iz železnih pers sopečih hlaponi, ki z dolgo rajdo vozov od enega kraja svetá do drugega derdrajo, čez višave letijo, skozi hribe gromijo kot veličastni posredniki tergovine in blage omike.

J. Šubic.

Starozgodovinski pomenki.

O istrijskih božanstvih.

II. (Konec.)

Vendar, ker Bopp ¹⁾ terdi, da, so se litvansko-slovanski jeziki od azijskega bratovskega pred ločili, kakor se je razcepilo azijsko deblo našega jezikovskega okrožja v medoperziško in indiško betvo, so tedaj Pelargi in Iliri pozneje prišli v Europo, kakor Helleni, umbriško-opiški rodovi, Kelti, Germani in Litvo-slovani. Medoperziške ali iranske Ilire nahajamo v starem svetu od Morave do iztočnih okrožij jadranskega morja in do ustja reke Pada. ²⁾ Naj imenitniše betve so bili: Makedonci, Epiroti, Liburni in Veneti; manje betve pa so: Talauntii, Pyraeii, Parthini, Buliones, Autariatae, Dardanoi, Ardiaioi, po nekterih pisateljih tudi Fokunates, Breuni, Genauni nad Isarkom. Zeus jim prišteva tudi Panonce, vendar upam, da bodem s terdnimi dokazi spričal, da so bili Panonci in sicer le sledeči panonski rodovi: Breuci, Latovici, Acali, Arabisci, Coletiani, Colapiani, Segestani in Ose-

¹⁾ Bopp „Ueber die Sprache der alten Preussen“ str. 4.

²⁾ Herodot 4. 49, primeri 1, 196.

riates plemena slovenske. ¹⁾ Motijo me še Dalmatae, kateri mi večjo sorodnost razodevajo s Panonci, kakor z Iliri. Že sem preklical nekdanje svoje mnenje o slovenšini Ilirov in Venetov ²⁾, v katero so me zapeljali učeni možaki; vendar to še enkrat storim z besedami visokoučenega Otfrieda Müller-a, kteremu se je enaka godila, kakor meni, ko je preiskaval zgodovino narodov, kateri so nekdanj stanovali na ilirskem polotoku. Zavoljo nekterih zmot sta učenega pisatelja dva zlobna kritikarja Dr. Lange in Geheimerath Schlosser neusmiljeno prijela in vso njegovo sostavo (system) podreti hotla. Vendar jima to ni obveljalo; sostava se je obdržala, zmote pa je O. Müller s tem lepim predgovorom popravil: „Der Verfasser beeilt sich diese Verbesserungen in das Publikum zu bringen, indem ihm noch, wie dem zuerst auftretenden Schriftsteller, jeder Fehler, sei es, dass er ihn selbst gefunden, oder durch dessen Nachweisung ein anderer seinen Dank verdient hat, wie ein Stein auf der Seele liegt, den er nicht durch die gewöhnlichen Entschuldigungen: „Dergleichen kann auch dem Besten passiren“ abwälzt, sondern sich selbst aufrichtig gesteht: „hier hättest du vorsichtiger, fleissiger, wachamer sein sollen“ ³⁾. Und wie oft preist er den glücklich, der im beschränkteren Kreise sich haltend jeden seiner Schritte auf's reiflichste überlegen kann.“ ⁴⁾

Tudi polje, na ktere ga obdelovanje sem se jaz podal, je neobmejeno — neskončno široko; zato vsakemu hvalovém, kateri me temeljito podučí, ne pa samo z praznimi opazkami brez vseh dokazov. Utegnil bi me kdo zaverniti: zakaj pa pred reči natisniti dajaš, dokler jih nisi dobro preduhtal? Temu odgovorim, da iz dvojnega vzroka tako delam: 1) ako bi me mili Bog pred k sebi poklical, preden bi mogel doveršeno delo na svetlo dati, da prihodnji preiskovavci dobijo naznamljano pot, po kateri morajo iti do virov stare naše zgodovine; 2) da po podučeni drugih vidim: ali sem na pravi poti ali ne? Dosti učenih mož mi je že poterdilo, da je pot prava; upam toraj, da se moj sistem ne bo poderl, akoravno tam pa tam se bodo zmote našle. Slovenski zgodovini pa že sistem prinaša neskončno veliko korist.

Davorin Terstenjak.

Ogled po svetu.

Kmetiški stan na Rusovskem.

(Dalje.)

Rodovitnost rusovske zemlje je znana. Jo je enkrat solnce pregrelo, kar se pa redko pred aprilom zgodi, se vidijo čuda. Oranje, setev in žetev je v štirih mescih pri kraji; po različnosti podnebjá tu enmalo prej, tam enmalo poznej. Z vinorejo se le v naj bolj južnih krajih pečajo, ker v družih krajih že v začetku oktobra, včasih že zadnje dni septembra, zopet neprijetno vreme nastopi, in gorkota se mrazu umikuje.

Pervi sneg je kmetu znamenje, da so prazniki poljskih del nastopili, in on se zdaj pečá s popravljanjem mnogoverstnega orodja in voz in sploh s samimi lahki deli, ki jih v hiši opravljati zamore. Je to dokončal, se vleže na peč pa spava. Ni večih zaspancev kakor so Rusi. Sleherni kmet ima dosti čaja, kave in sladkorja pri hiši, in v mnogi veliki rusovski vasi se več teh stvari povžije kakor v marsikterem francozkem mesticu. Gospodinja, kadar ima peko, tudi kako potico speče. Njih jéd je pleče, slanina,

¹⁾ Memogredé samo opomnim ene okolščine. V Makedonii so živeli ilirski, Paeoncom sorodni rodovi (Kortüm II., 155); Dio Cassi pa natanko razločuje ilirske Paeonce od Panoncov, in Tacit jezik Arabiskov in Acalov imenuje panonski in ne ilirski. Že iz tega se vidi, da Panonci niso bili ne Traki ne Iliri.

²⁾ Med učenimi pisatelji je Katančić Ilire imel za Slovane, Šafařík pa Venete.

³⁾ Eden takošnih pregreškov je moj izrek: „Naj berže so stari Noričani imeli prepise indiškikh bukev Purana“ itd.

⁴⁾ Glej Otfried Müller Prolegomena VIII.

osoljeno goveje meso, perutnina, ktere je tukaj obilno; tudi imajo velike zaloge zelenjad in sočivja, kar prav dobro hraniti umejo. *)

Morda bo kdo vprašal: kako je pa to, da pri ljudeh, ki v enacij razmerah živijo, je toliki razloček med premoženjem tega in unega? Al sreča se nikjer ne ravna po enem kalupu. Pa tudi manj splošni vzroki se dajo v tem najti.

Velik razloček je namreč v tem, kako gospodarijo lastniki s svojim posestvom; ker vsi niso tolikanj premožni, da bi jih ne zadevala terzna cena. Navadno takole ravna: Posestnik odloči tri dni kmetu, da kmet sam sebi podela; druge tri dni pa ga za svoje dela porabi. Prodajo vseh pridelkov oskerbljuje ali posestnik ali pa njegov pooblastenec; na drugi strani pa tudi kmet v prodaj daje, kar mu ostaja pridelkov, ki so zrastle na zemljiščih, odkazanih mu v potrebni živež. Vsaka družina ima svojo hišo, svoj vert, svoje polje, svoje spašnike, svoj gojzd, po razmeri glav, kolikor jih družina šteje. Navadno podedva vse to rod za rodom, in pridobi si na to vižo in si ceni kot bi njegovo posestvo bilo, da večkrat je izvir precejšnjega bogastva. Priden delavec, ako ga več sinov podpira, in ki veliko dobrih zemljišč dobi, ima veliko več upanja obogateti, kakor kdo drug, ki ima samo hčere. Prodaja živine, ki je v rokah delavnega moža, in posebno v krajih, kjer je veliko spašnikov, donaša lepe dohodke. V gubernii velikoruski je dokaj premožnih gospodarjev med kmeti. Tu se kupujejo vojaški konji za gardine polke (regimente). Lepi konji so pa dragi, in kupčija ž njimi kakor tudi z govejo živino se dobro splačuje.

Ne vé se, ali bi se nenavadno število žival vsih plemen, ki jih Rusi imajo, pripisovati smelo njih nenavadni znanosti v živinoreji, ali pa ljubeznjivemu ravnanju, ki ga vsakateri živali skazujejo, ali pa obilim spašnikom. Presežejo v tem naše kmete neizrečeno deleč. Dasiravno so rusovske zime ojstre, imajo vendar perutninske silo veliko. Jajca dajo v pečeh léči, in njih umetnost, s katero pišance na noge spravljajo, skoraj naravo samo presega. V Rusii že piške jedó, ko še naše kokoši léči ne mislijo.

Ravno tako je kupčija z žitom po več krajih bogat studenec, iz ktere se zajema dobiček. Pa slišim popraševati: kje ima pa Rus kaj časa za kupčijo, ki mora vsaki teden tri dni gospodovo zemljo obdelovati, le druge tri dni pa za svoje dela porabiti? V nedeljo in v svojih treh dneh v tednu ima dovolj časa, da zamore brez ovire bližnje vasi obhoditi brez škode za svoje polje, ker sinovi, bratje in celó sosedje oskerbujejo, kadar je prav potreba, vse to, kar bi utegnili škodo terpeti, kadar gospodarja doma ni.

Pridnemu delavcu je odperta tudi še druga pot, si kaj prislužiti, ako si ume od svojega gospoda potni list pridobiti, ki ga „obrok“ imenujejo in ki mu potem pravico daje, po vsi rusovski državi svoje sreče iskati. On mora zato, kakor je bilo že prej omenjeno, posestniku in državi letni davek plačevati. Delitev tacih listov je važen dohodek takim posestnikom, kateri imajo več kmetov, kakor jih potrebujejo. In zares, večina delavcev pri javnih zidanjih, rokodelcev in kupcov, vsi izvoščiki (najeti kočijaži) itd. smejo prebivati v mestih le, ako imajo take „obroke“; ž njimi pa so opravičeni. Se vé da je pa tudi mnogo posestnikov, ki ne morejo ne le potnih listov dajati svojim podložnim, temveč so še prisiljeni zavoljo pomanjkanja kmetov, kadar žetev pride, od svojih sosedov delavcev na pósodo jemati ali pa poljske pridelke v nevarnost postavljati. Drugi posestniki dajejo preveč potnih listov, da bi si dohodke zmnožili, al slabo se jim to splačuje, ker poljski prihodki se potem vsako leto manjšajo.

Toliko o prijetnosti in dobroti kmetiškega stanú na Rusovskem; zdaj pa še nekoliko besed o neprijetnosti njegovi. (Dalje sledi.)

*) Vsak Rus ima svojo ledenico, v kateri poleti meso itd. hrani.

Za poduk in kratek čas.

Ahmet Methemir in njegov sin Abdala.

(Po Meisner-u v ilirski Danici).

Ahmet Methemir z modrostjo naj bolj sloveč mož v mali Azii, pokliče k sebi nekega dne svojega sina Abdala, ki je ravno 21. leto nastopil, ter mu tako govori:

„Abdala, sin moj, ti si naj mlaji med mojimi otroci, ti si tudi moja edina tolažba. Veš, da imam v Carigradu brata, ki decé nima, tebe pa ljubi. Večkrat te je že od mene imeti hotel; sadaj je pa dôba, da te k njemu odpravim. Idi k njemu. Da pa meni kadaj ne bodeš očitati mogel, da te nisem zadosti podučil, ti ponavljam še enkrat jedro svojega dosedanjega uka. Čuj:

„Glej, da vidiš vse, kar se le viditi da! Nobena stvar naj ti ne bodi toliko visoka, da bi se tvoj pogled do nje popéti nehotal, pa tudi ne tako nizka, da bi ravno tako rad ne spustil se do nje. Učiti se moraš od ozira v sonce in od pogleda na červička v prahu“.

„V nesreči se ne sturobi, v sreči pa nezoholi! Ena solza ti bodi zadosti za uno, en smehljej veselice za to, kajti sreča in nesreča ste si jako podobne v nestalnosti duše“.

„Vari se plamena togote; ljut nikoli ne bodi! Ljutina serca gerdi vsako lice, desetkrat pa več um in dušo; mnogokrat nas stori nagle, nikoli pa modre v našem ravnanju in opravilu“.

„Bodi pripraven za vsako uničilo svojih želj! Gosta, ktere ga smo se nadjali, vsikdar bolj pričakujemo, ko unega, ki pride iz nenadi. Napad s pretnjo se dostokrat odvaliti dá, ali kateri nas iz nenadi zalati, nikoli“.

„Ljubi vse ljudi; ali visoko jih le malo zmed njih poštuj! Vsi so tvoji bratje: tega se vedno spominjaj. Oni bojo sicer to storili le malokdaj, ali pregreški družih ljudi naj ne kalijo čednosti tvoje“.

„Čast išči in ceni! kajti ona povišuje čednost, in jo tudi večkrat naplačuje. Na bogastvo ne merzi! ker ti je po njem mogoče dobro storiti sirotam, podpirati nedolžnost in izsmehovati grozovitneža zlobo. — Od blišobe pa le beži! Ona le oholega bedaka slepi, zavíd budí in draži, in biva enaka ognju, ki se sveti, in v tem sam sebe troši“.

„Vari se laganja bolj ko otrova (strup). Včasi ti se bo zdelo, da ti ono za rošnjo (začasno) pomaga; ali vedi, da ti bo pokle za mesec, za leto in še za več časa škodljivo“.

„Išči si enega prijatla, in kadar ga najdeš, dobro ga vari in čuvaj; ali nikar ne misli, da si za dolgo časa gotovo našel, kar si iskal. Redkokrat cvetè aloe, ali kopina (robida) pravega prijateljstva še redkeje“.

„Trezen bodi vedno! Jezik pijanega človeka imetek je bedalije, nesreče izvir in zadavek preziranja in merzosti“.

„Neveruj unemu, ki ti izkazuje velike prijazne poklone, katerim uzroka najti nemoreš. Prevara (goljufija) se zagrinja v plajšč prijateljstva; kdor vedno le za svoj dobiček dela, vedi, da le na pósodo daje za velike obresti“.

„Zvolivši si divico ji predaj le svoje telo, nikoli pa svojih skrivnost, ki jih imaš! Stori se gospodarja ne samo njenega telesa, ampak glej, da moreš vladati tudi njeno dušo. Ne odkrij ji vse svoje ljubezni, da se njena do tebe neshladi. Njene čudi (Naturel) ne imej za razum, njene zlobne šale ne za ostroumje, njenega kujanja ne za zbiljn (resničen) serd, in njene omedljevice ne za pravo bolezen. Naj bolje žensko obličje neha le ondaj spremenjati se, kadar na tem svetu živeti prestane“.

„Čversto se okleni zakona vere svojih starih! Ako se tudi nemoreš z njimi složiti v vsem, glej, da moreš o tem vedno molčati. Neveruj tistim, ki nič ne verjejo, in beži od tistih, ki podirajo vse, nikoli pa nič ne zidajo. Mnogokrat so sumnje za dušo strup in muka, in velike slabosti bistra svedočba“.

To so, sinko moj, moji nauki in prošnje! Glej, da si jih prisvojiš, in da se po njih ravnaš. Spomni se slednjega dne unega, ki jih ti je dal. Ne daj poginiti semenu modrosti

Starozgodovinski pomenki.

Nekaj k besedi „boginja Ika“.

(Novice Nr. 3. tega leta.)

Od Lovran, grada v Liburnii četert ure proti Vološkem, sta pri morji na cesti dva kraja, eden se imenuje Ika, drugi malo naprej pa Ičići. Ika je lepa vas, kjer je tako imenovana lovranska luka (Hafen) in kjer se mnogo ladij dela in popravlja, v to luko na lovranski strani se izliva izpod gore Učke nek velik podzemelsk potok, ki ob deževji strašno izpod morja vrè, in zato se ta vir imenuje vrelja. Čudno je na ti vrelji, da je zmiraj čista, in ob dežji, ko drugi potoki v luko prihropijo, ona s svojo čisto vodo vse kalno morje v kraj vžene. V tej vrelji se prikaže včasih sila sladkovodnih rib, ktere pa spet zginajo. Ob suši jenja ta vrelja vreti, in morje je v luki mirno kot olje, al včasih v največji suši spet zavre, in ljudje pravijo: „v Iki je vrelja zavrela, bo berzo daž“; in še se pripoveduje, da na Učki, ne deleč od ceste, kjer je neki velik propad (zato se ta kraj imenuje „pri Jami“) je padlo dvoje upreženih volov v to jamo, vola so ribe pojedle, jarem pa je v Iki vrelja izvergla. V Ičićih je pa vse polno manjih podmorskih vrelj, ki se na pljitem morji poznajo, nekatere med njimi pa izvirajo tudi na suhem blizu morja ter davajo slankasto vodo.

Morebiti sta dobila ta dva kraja od teh podmorskih vrelj, ktere ob suhah časih prestajajo vreti, svoji imeni od besede ikati *) singultire, aufstossen, schluchzen, (glej Stulli), in beseda Ika ne bi bila drugo, kar sedaj vrelja.

J. V.

Ogled po svetu.

Kmetiški stan na Rusovskem.

(Dalje in konec.)

Včasih se primeri, da ima en posestnik dve grajšini, ki ste deleč saksebi, ena ima preveč, druga premalo kmetov. V tacihi primerljajih nekoliko kmetov, ki so tukaj od več, predenejo v drug manj obljuden kraj. Ravna se pa pri tem z vso mogočo previdnostjo, ker večkrat kmetje ne morejo premenov kraja, zraka navad in prenašati. Mnogokrat se jim po domu toži, da zbolé in pomró.

Če so kmetje v vasi pod svojim dobrotnim gospodom po svojem stanu popolnoma srečni bili, jim smert gospoda nepokoj dela, toliko bolj pa takrat, kadar se hipoma posestvo prodá. Kakošen mož bo novi gospod? Kako bo svojo lastnino gospodaril, ali bo tirjal večih davkov? Ako je sin nastopil grajšino, ali bo tudi tak, kakor dobri rajniki oče? — To so potem navadne vprašanja in nič ni bolj stiskajočega kakor taka negotovost, tako, da sužinski stan dvakrat težji na njih ramah prihaja. Vendar manj se boji Rus premembe, kadar sin na očetovo mesto stopi, ker on večidel očetove vredbe tako spoštuje, da navadno tako gospodari, kakor je gospodaril njegov oče. Ako je pa več sinov, skor drugače ne more biti, da se morajo lastnine razdeliti, al kmetje takrat skorej vselej pri tem terpé. Opomniti je treba, da bogati posestniki šploh s kmeti bolje ravnajo, kakor manj premožni, ki zavoljo manjšega števila delavcev posameznim več nakladajo, kakor v takih krajih, kjer se krepkih rok ne manjka. Manj premožen posestnik tudi bolj na pomnoženje dohodkov misli, in tirja od svojih petdeset ali šestdeset kmetov vse bolj natanko, kakor bogat gospodar, ki ne more misliti na to zavoljo obilnega števila svojih podložnikov, kterih ima 5 do 6 tisuč.

Od več strani sem slišal take sužnjike pritoževati se, da morajo delati v fabrikah svojim gospodom. Kmet se zamore nad svojim stanom tako rekoč tolažiti in se še celó srečnega čutiti. Ako danes dela drugim, vsaj jutri svoje polje obdeljuje, ktero ga z družino vred redi; tudi ima življenje kmetovo šploh že ravno po sebi nekoliko tolažljivega. Kmet v fabriki pa, oropan vživanja proste nature,

*) Krajnski ihtati.

Pis.

ki mora brez upanja, da bi sebi kaj pridobil, vsaki dan delati kakor mašina, je primoran z žalostnim sercem misliti na svojo vas in na svoje polje.

Le prepogostoma „upravitelji“, to je, nadzorniki delavcov nimajo blagovoljnih misel svojih gospodov. Vsi ti ljudje so tudi sužnji in vsakdo vé, kaj se pravi pokoren biti tacemu, ki je sam suženj. Sicer nimajo pravice, da bi od samih posestnikov naložene naklade zviševali, pa vendar pri vsem tem dobivajo taki ljudje tisuč priložnost pokazati svojo malo moč in jo družim čutiti dajati. Toda gorje njemu in njegovemu gospodu, kadar čez mejo svoje oblasti prevzetno stopi!

Ker ima gospod pravico od kmeta, ako želi obroka (potnega lista), odškodnino tirjati, izvira iz tega pogostoma mnogo silnih napak. Pravičen gospod po zaslužku postavlja davek za časno oproščenemu kmetu, toda mnogokrat se nasprotna zgodi, kakor sledeča prigodba kaže: Kmet z oprostivnim listom v rokah stopi v službo fabrikanta, ki je klavirje izdeloval, in se sčasoma tako dobro tega dela nauči, da si na leto dva tisuča rubljev prisluži. Posestnik v njegovem rojstnem kraju to zvé in berž tirja pet sto rubljev za vsakoletno ponovljanje lista, ki mu jih kmet tudi plača. Sledeče leto gospod že na sedem sto rubljev poskoči, ktere je kmet še tudi plačal in verh tega je še šel po svojo staro mater v mesto, kjer je delal, in je tako gospodu prihranil, da mu ni bilo treba stari ženi zastonj jésti dajati. Pa pri vsem tem je prihodnje leto za ponovljenje sprostitivnega lista tirjal petnajst sto rubljev. To je bilo več kakor polovica kmetovega zaslužka. Zaverže tedaj ponudbo in teče k svojemu mojstru ter mu reče: „Z materjo se bova domú vernila; moj gospod ni človek in nima pameti; ker noče nič družega, naj pa ima same moje roke“. V veliko žalost mojstrovo se precej verne kmet na svoj dom — in mojster je zgubil tako naj boljega delavca.

Slovanski popotnik.

* Pervi zvezek novega „slovenskega prijatla“ imamo v rokah. Reči moremo, da je nas in gotovo tudi vse druge bravec prav serčno razveselil. Na treh polah obsega mnogo podučnih in tudi nekaj kratkočasnih reči. Perve dve poli ste odločene za cerkev. Tu nahajamo vse pridige za mesec februar, prav lepe in mične, dalej keršanske nauke, kakor se pri popoldanski službi Božji v cerkvi ljudstvu razlagajo, prav lahko razumljivo in prav po domače povedane in dalej zgodovinsko drobtinico h keršanskemu nauku. Pričakujemo, da se bo teh drobtinic vprihodnje več na enkrat v list jemalo. Tretja pola je namenjena za šolo in dom in se more na koncu leta sama za se brez prvih dveh vezati dati. S tem je častitim duhovnikom priložnost dana izposojati tretjo polo učnikom, kterim je potrebna, brez prvih dveh, ki samo pridige in keršanske nauke obsegate, ako si „Prijatla“ ne morejo sami naročiti. Zapopada pa tele reči: „Bernard Overberg dva dni pred smertjo“, „razkladanje slovkanja in malega berila“, „navod, kako učence iz glave rajtati učiti“, pesem „Prijatla“ prijatlom, povest „mertvaška glava“, „čaplja“, „pomenljive ure v življenji Napoleonovem“, „pervo pismo stricu Matiju“, „slovensko koledarstvo“, „drobtince in društvene oznanila“. — Jezik je čisto slovensk, natis prav lep in razločen brez posebnih pogreškov. Naj si ga častiti gg. pridigarji in učniki ne zamudé naročiti. Ker se je bilo že pred začetkom natisa okoli 400 naročnikov oglasilo, ga je dal založnik v 1000 iztisih natisniti, tako da ga vsi naročniki, ki bi se še oglasili, še popolnega dobiti zamořejo.

A.

* Drobtinice za leto 1856 bodo menda v enem mesecu dokončane. Natisnjenih je sedaj ravno 10 pol. Okinčane bojo tudi letos s prav lepo podobo. Gotovo jih bojo vsi gg. udje sv. Mohorjevega društva veseli, ker jih bodo vsi brez plačila prejeli. Kakor hitro bodo natisnjene, se bojo berž vsem gg. društvenikom po pošti poslale, da ne bojo po bukvarnicah obležavale ali se celó izgubljemale. A.